

ОБШУК ОСОБИ У КРИМІНАЛЬНИХ ПРОВАДЖЕННЯХ ЩОДО ПРИЙНЯТТЯ ПРОПОЗИЦІЇ, ОБЦЯНКИ АБО ОДЕРЖАННЯ НЕПРАВОМІРНОЇ ВИГОДИ СЛУЖБОВОЮ ОСОБОЮ

М. ПОГОРЕЦЬКИЙ
*доктор юридичних наук, професор,
заслужений діяч науки і техніки України,
завідувач кафедри правосуддя
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка,
адвокат*

О. БАГАНЕЦЬ
*кандидат юридичних наук,
заслужений юрист України,
адвокат*

Прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою є одним із найбільш розповсюджених проявів корупції, яка сьогодні в Україні пронизує усі сфери життєдіяльності суспільства і становить безпосередню загрозу національній безпеці, зумовлює низьку інвестиційну привабливість країни, гальмує економічний, політичний і соціальний розвиток держави.

Саме корупція та її негативні наслідки є головними чинниками формування суспільної думки про декларативність проголошення України соціаль-

ною, демократичною та правовою державою й викликає ланцюгову реакцію правового нігілізму серед різних верств населення, який тягне за собою вкрай шкідливі наслідки, зокрема, підриває довіру до державних та громадських інституцій, суттєво знижує соціальну й політичну активність громадян і, особливо, молоді у розбудові України як правової, демократичної й соціально спрямованої держави, підриває авторитет України на міжнародній арені, призводить до прискорення імміграційних процесів прогресивної й висококваліфікованої верстви населення, яка зневірена впродовж існування України як

незалежної держави у реалізації задекларованих політиками намірів її розбудови.

Реальні масштаби розповсюдження корупційних злочинів є катастрофічними, і внаслідок значної їх латентності та ефективності засобів протидії корупціонерами досудовому розслідуванню унеможлиблює їх реальне відображення офіційною статистикою. Так, за офіційними даними Генеральної прокуратури України було зареєстровано: у 2013 р. — 952 випадки вчинення прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою; у 2014 р. — 927; у 2015 р. — 619; у 2016 р. — 472; за 10 місяців 2017 р. — 1 183. Повідомлено про підозру: у 2013 р. — у 621 кримінальному провадженні цієї категорії; у 2014 р. — 667; у 2015 р. — 369; у 2016 р. — 236; за 10 місяців 2017 р. — у 416 кримінальних провадженнях. До суду було направлено: у 2013 р. — 588 кримінальних проваджень з обвинувальним актом; у 2014 р. — 607; у 2015 р. — 330; у 2016 р. — 205; за 10 місяців 2017 р. — 283.

Незважаючи на те, що показник кількості вчинених злочинів, передбачених у ст. 368 Кримінального кодексу України (далі — КК України), за 10 місяців 2017 р. суттєво підвищився порівняно з попередніми роками, що свідчить про масштабну розповсюдженість цього корупційного явища, водночас відповідні статистичні дані (кількість повідомлень про підозру та кількість кримінальних проваджень, направлених до суду з обвинувальним актом) вказують також на низьку ефективність досудового розслідування і неналежний рівень процесуального керівництва прокурорами досудовим розслідуванням злочинів цієї категорії.

При цьому невідповідність кількості зареєстрованих і доказаних злочинів фактичному стану є очевидною з огляду на дані авторитетних міжнародних центрів соціологічних досліджень за

2014–2015 рр. (*Gallup International Association, International Republican Institute, Transparency International* та ін.), які свідчать про те, що понад 35 % наших співвітчизників стикалися із вимаганням у них хабарів службовими особами, а Україна є однією з найбільш корумпованих країн світу (144 місце серед 176 країн світу). У світовому Індексі сприйняття корупції за 2016 р., що базується на незалежних опитуваннях, у яких беруть участь міжнародні фінансові та правозахисні експерти, зокрема Світового банку, *Freedom House, World Economic Forum* тощо, Україна отримала 29 балів зі 100 можливих, посівши і розділивши 131 місце зі 176 країн разом із Казахстаном, Росією, Непалом та Іраном. Такий високий рівень корупції в Україні, за оцінками міжнародних експертів, пов'язаний з відсутністю дієвої судової системи та фактичною безкарністю корупціонерів, що не дає зробити потужний ривок і подолати 30-бальний бар'єр, який зветься «ганьбою для нації» [1]. Статистичні дані міжнародного дослідження *Ernst & Young*, яке проведене на початку 2017 р. із питань ризиків шахрайств у Європі, на Близькому Сході, в Індії та Африці, вказують на те, що Україна за два роки піднялася з сьомого на перше місце в рейтингу корупції [2].

Із цих причин дослідження питань боротьби з корупцією і, зокрема, прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою, мають стати одним зі стратегічних напрямів наукового забезпечення протидії цьому виду злочинів, що сприятиме стабілізації політичної, економічної та соціальної обстановки в Україні.

Одним із ефективних засобів отримання доказів у кримінальних провадженнях щодо прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою є обшук і, зокрема, обшук особи. У ході

проведення цієї процесуальної дії, як виявлено нами під час вивчення матеріалів кримінальних проваджень та опитування адвокатів-захисників (на це вказали 76 % опитаних), нерідко порушуються права та свободи підозрюваних, щодо яких проводиться ця слідча (розшукова) дія.

Зважаючи на важливість і проблемність проведення цієї слідчої (розшукової) дії для отримання доказів у кримінальних провадженнях щодо прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою, окремі її проблемні питання були предметом наукових досліджень вітчизняних правників: В. Берназа, І. Глюк, О. Комарницької, Д. Сергєєвої, О. Старенького, О. Татарова, Л. Удалової, А. Холостенка, С. Чернявського, Д. Шумейка та ін. Проте багато проблемних питань обшуку особи у кримінальних провадженнях щодо прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою продовжують залишатися недостатньо дослідженими, що спричиняє певні складнощі у правозастосовній діяльності та актуалізує їхнє комплексне дослідження.

Метою цієї статті є виявлення проблемних питань проведення обшуку особи у кримінальних провадженнях щодо прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою й розробка пропозицій щодо їх вирішення.

Передусім зазначимо, що процесуальний порядок підготовки до проведення обшуку та його безпосереднє проведення передбачені у статтях 234–236 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України) [3]. У диспозиції ч. 1 ст. 234 КПК України визначено, що обшук проводиться з метою виявлення та фіксації відомостей про обставини вчинення кримінального правопорушення, відшукання знаряддя кримінального правопорушення або майна, яке було здобуте

у результаті його вчинення, а також встановлення місцезнаходження розшукуваних осіб. Відповідний засіб отримання доказів у кримінальних провадженнях про прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою широко застосовується на практиці. Це зумовлено тим, що його проведення забезпечує фіксування слідів кримінального правопорушення та надає можливість виявити: предмет неправомірної вигоди; її розмір; документи, що вказують на коло співучасників кримінальних правопорушень та їх зв'язки; документи, які свідчать про зацікавленість осіб у здійсненні службовою особою дій по службі в інтересах вигодадавця; документи, що вказують на джерела здобуття засобів для давання неправомірної вигоди; дані про розрахунки між співучасниками; майно, яке може бути конфісковане судом; інші предмети і документи, пов'язані зі злочинном, тощо. Під час обшуку, як слушно зазначають фахівці, обов'язково вилучаються гроші, передані як предмет неправомірної вигоди, зразки хімічних препаратів, ватні тампони зі змивами з поверхні долонь рук підозрюваного та поверхні його робочого стола, рукавички, за допомогою яких оглянуто гроші. В окремих випадках вилучають й інші предмети (мобільні термінали підозрюваних і свідків, сім-картки, карти пам'яті, носії з відеозаписами), а також документи (чеки, виписки з рахунків, ощадні книжки, особисті записи тощо) [4, 34].

Слідчий (детектив), прокурор з метою виявлення та фіксації відомостей про обставини вчинення службовою особою злочину, передбаченого у ст. 368 КК України, проводить обшук: 1) приміщення, в якому службова особа одержувала неправомірну вигоду (житло, інше володіння особи, службовий кабінет, інше приміщення); 2) місцевості, в межах якої службова особа одержувала неправомірну вигоду (подвір'я,

площа, поле, ліс тощо); 3) особи, яка одержувала неправомірну вигоду.

За загальним правилом, обшук проводиться на підставі ухвали слідчого судді (ч. 2 ст. 234 КПК України). У разі необхідності провести обшук слідчий за погодженням із прокурором або прокурор звертається до слідчого судді з відповідним клопотанням, яке повинно відповідати загальним вимогам, передбаченим у ч. 3 ст. 234 КПК України. При цьому до клопотання також мають бути додані оригінали або копії документів та інших матеріалів, якими обґрунтовуються доводи клопотання, а також витяг із Єдиного реєстру досудових розслідувань (далі — ЄРДР) щодо кримінального провадження, у межах якого подається клопотання. Клопотання про обшук розглядається у суді в день його надходження за участю слідчого або прокурора (частини 3–4 ст. 234 КПК України).

У разі наявності відповідних підстав для проведення обшуку слідчий суддя постановляє ухвалу про дозвіл на проведення обшуку. Процесуальний порядок виконання ухвали про дозвіл на обшук передбачений у ст. 236 КПК України.

Слідчий (детектив), прокурор має право до постановлення ухвали слідчого судді увійти до житла чи іншого володіння особи лише у невідкладних випадках, пов'язаних із врятуванням життя людей та майна чи з безпосереднім переслідуванням осіб, які підозрюються у вчиненні злочину. У такому випадку прокурор, слідчий (детектив) за погодженням із прокурором зобов'язаний невідкладно після здійснення таких дій звернутися з клопотанням про проведення обшуку до слідчого судді (ч. 3 ст. 233 КПК України).

За результатами проведеного аналізу матеріалів кримінальних проваджень нами встановлено, що на практиці непоодинокими є випадки, коли слідчі (детективи) під час проведення обшуку у кримінальних провадженнях

щодо прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою не дотримуються процесуальних вимог, передбачених КПК України, щодо проведення обшуку. Як наслідок, це негативно позначається на ефективності здійснення доказування у кримінальних провадженнях цієї категорії, оскільки фактичні дані, отримані у результаті проведення відповідних обшуків, не можуть бути визнані як допустимі докази. Так, наприклад, у кримінальному провадженні № 42014100000001637, відкритому за фактом вчинення особою А. та особою Б. злочину, передбаченого ч. 3 ст. 368 КК України, слідчий істотно порушив процесуальний порядок провадження обшуку. У матеріалах кримінального провадження (т. 2 а/с 44–49) міститься протокол обшуку від 20 лютого 2015 р. службових кабінетів № 43 та 44 Печерського РУ ГУ МВС України в м. Києві, що розташоване за адресою: м. Київ, вул. Московська, 30. Зі змісту вказаного протоколу вбачається, що обшук у вказаних приміщеннях було проведено старшим слідчим СВ Прокуратури м. Києва особою Д. на підставі ухвали слідчого судді від 30 січня 2015 р. Натомість слідчий суддя відповідною ухвалою надав дозвіл на проведення обшуку не старшому слідчому СВ Прокуратури м. Києва особі Д., а слідчому ОВС СВ Прокуратури м. Києва особі З.

Крім того, як вбачається зі змісту ухвали слідчого судді, дозвіл на проведення обшуку надавався лише в кабінеті № 46, водночас старший слідчий СВ Прокуратури м. Києва особа Д. провів обшук у кабінетах № 43 та 44, на які дозвіл щодо проведення обшуку не надавався взагалі. Таким чином, обшук старшим слідчим СВ Прокуратури м. Києва особою Д. проведено без відповідних на те підстав, неуповноваженою особою, та в приміщеннях, дозвіл на обшук яких не надавався. Відповідно, протокол обшуку від 20 лютого 2015 р.

службових кабінетів № 43 та 44 (т. 2 а/с 44–49) був визнаний судом недопустимим доказом у цьому кримінальному провадженні [5]. Варто зазначити, що така практика проведення обшуків є недопустимою та такою, що призводить до неможливості використання стороною обвинувачення результатів цих дій у кримінальному процесуальному доказуванні.

Слід зазначити, що обшук є одним із тих засобів кримінального процесуального доказування, завдяки якому уповноважені суб'єкти кримінального процесуального доказування мають право встановити наявність чи відсутність предмета неправомірної вигоди, слідів його одержання. У кримінальних провадженнях цієї категорії протоколи обшуків є одним із основних видів доказів, на підставі яких ґрунтується підозра, обвинувачення, встановлюється винуватість службової особи у вчиненні злочину, передбаченого ст. 368 КК України, приймаються процесуальні рішення тощо.

Слідчому (детективу), прокурору слід враховувати той факт, що відповідно до п. 1 ч. 2 ст. 87 КПК України суд зобов'язаний визнати істотними порушеннями прав людини й основоположних свобод у разі здійснення процесуальних дій, які потребують попереднього дозволу суду, без такого дозволу або з порушенням його суттєвих умов. Тому слідчі (детективи), з метою отримання допустимих доказів у результаті проведення обшуку, а також для забезпечення можливості використання цих доказів для обґрунтування своєї правової позиції чи прийняття процесуального рішення, повинні істотно дотримуватися вимог процесуального закону, а прокурори як процесуальні керівники зобов'язані своєчасно вживати всіх необхідних заходів для забезпечення слідчими (детективами) законності та обґрунтованості проведення обшуку. Лише в цьому випадку сторона обвинувачення

матиме можливість забезпечити ефективне доказування у досудовому розслідуванні прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою.

Одним із найбільш проблемних питань, що виникає під час досудового розслідування, є допустимість проведення обшуку особи. Проблемність цього питання полягає в недосконалості положень глави 20 КПК України щодо проведення обшуку особи, яка визначає процесуальний порядок провадження слідчих (розшукових) дій, підстави їх проведення тощо, й не передбачає норму, яка б регламентувала процесуальний порядок проведення обшуку особи та підстави його проведення.

На основі результатів аналізу положень чинного КПК України можемо зробити висновок, що обшук особи проводиться у таких випадках: 1) під час затримання особи у порядку, передбаченому ч. 3 ст. 208 КПК України; 2) під час проведення обшуку житла чи іншого володіння особи на підставі ч. 5 ст. 236 КПК України. У цьому контексті доцільно навести позицію О. Комарницької, яка цілком обґрунтовано констатує, що чинний КПК України, на відміну від КПК України 1960 р., не виділяє правових підстав для проведення обшуку особи, а містить загальні умови для проведення обшуку загалом. Такий обшук відповідно до теорії кримінального процесуального законодавства має підвиди, серед яких є особистий обшук. Сформульовані у чинному КПК України загальні підстави для проведення обшуку на практиці призводять до різного їх трактування та застосування, а це, зі свого боку, породжує різні правові наслідки для кримінального провадження та особи, яку обшукали. Зокрема, у колі науковців та практиків активно обговорюється таке запитання: наскільки є законним застосування положень ст. 234 КПК України (обшук житла чи іншого

володіння особи) до подібних правовідносин, що виникають у ході особистого обшуку? [6, 43].

Подібну думку висловлює й Д. Шумейко, зазначаючи, що відсутність у КПК України регламентації нормативно-правових підстав і порядку проведення обшуку особи зумовлює неоднозначність застосування у практичній діяльності слідчих та судових органів положень про обшук при розслідуванні прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою [7, 133].

Слід зазначити, що відсутність чітких правових підстав для проведення обшуку особи в чинному КПК України не лише негативно оцінюють науковці, а й це викликає певні труднощі в правозастосовній діяльності при застосуванні ст. 234 КПК України для проведення обшуку особи. Так, зокрема, 62 % опитаних слідчих, 54 % прокурорів, 42 % суддів та 20 % адвокатів вважають, що сторона обвинувачення має право проводити обшук особи у порядку, передбаченому у статтях 208, 223, 234, 236, 241 КПК України. Водночас 38 % слідчих, 46 % прокурорів, 58 % суддів і 80 % адвокатів зазначають, що процесуальний порядок проведення обшуку особи, прийняття рішення щодо його проведення КПК України не визначає.

Наявність такої неоднозначності серед практичних працівників призводить до різного правозастосування ними положень чинного КПК України щодо проведення обшуку особи, надання дозволу на його проведення під час здійснення кримінальних проваджень щодо прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою. Така ситуація не лише негативно позначається на ефективності досудового розслідування, а й нерідко порушує права та свободи осіб, щодо яких така процесуальна дія провадиться, створює конфліктні ситуації, затягує процес розслідування

та вирішення кримінально-правового спору.

Так, наприклад, у кримінальному провадженні № 12013080350001379, відкритому за ознаками злочину, передбаченого ч. 4 ст. 368 КК України, слідчий СВ Токмацького МВ ГУ МВС України в Запорізькій області особа А. звернувся до слідчого судді з клопотанням про проведення обшуку особи К. В обґрунтування клопотання слідчий посилається на те, що особа К., перебуваючи на посаді егера в Чернігівському районі та виконуючи свої службові обов'язки, вимагає від особи Л. грошові кошти в сумі 1 500 гривень як неправомірну вигоду за непритягнення останнього до адміністративної відповідальності за знищення очерету та фазанів у с. Олександрівка Чернігівського району. Слідчий суддя – особа М., керуючись положеннями статей 234, 235, 237, 372 КПК України, відповідне клопотання задовольнив [8]. Відповідні випадки надання слідчими суддями дозволів на проведення обшуку осіб трапляються і в інших кримінальних провадженнях цієї категорії [9–12].

Подібною думки дотримуються й деякі науковці. Так, І. Гловюк вважає, що оскільки ст. 236 має загальну назву – «Обшук» й інших особливостей юридичної підстави для проведення обшуку ніяка норма, крім ч. 5 ст. 236 КПК України, не передбачає, відповідно, за відсутності спеціальної норми слід застосовувати норму загальну і робити висновок, яким би парадоксальним та складним у практичному застосуванні він не був, що обшук особи, крім випадків, передбачених ч. 5 ст. 236 КПК України, може бути проведено лише на підставі ухвали слідчого судді [13, 374–375; 14, 185].

Водночас під час здійснення кримінального провадження щодо прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою спостерігається й інша практика надання дозволів щодо прове-

дення обшуку особи. Так, наприклад, у кримінальному провадженні № 12014042010000511, відкритому за фактом вчинення особою Г. злочину, передбаченого ч. 3 ст. 368 КК України, слідчий СВ ЛВ на ст. Дніпропетровськ УМВС України на Придніпровській залізниці — особа Л. звернувся до слідчого судді — особи Р. із клопотанням про проведення обшуку особи Г., який при відкритому виявленні та фіксуванні обставин вчинення злочину може сховати в особистих речах, одязі предмет кримінального правопорушення — задалегідь ідентифіковані (помічені) засоби — грошові купюри. Слідчий суддя, на основі положень статей 223, 233, 234–236 КПК України, відхилив відповідне клопотання, обґрунтовуючи це тим, що надання дозволу слідчим суддею на проведення обшуку особи не передбачено КПК України [15]. Аналогічні випадки застосування відповідних положень чинного КПК України були виявлені нами і в інших кримінальних провадженнях цієї категорії [16–19].

Така практика розгляду слідчими суддями клопотань сторони обвинувачення про надання дозволу щодо проведення обшуку особи, на нашу думку, є цілком обґрунтованою, проте той факт, що окремі слідчі судді розглядають відповідні клопотання і надають дозвіл на обшук осіб, які одержують неправомірну вигоду, є недопустимим і таким, що не відповідає загальним засадам кримінального процесуального доказування. Зауважимо, що відповідно до чинного КПК України слідчий суддя уповноважений постановляти лише ухвалу про дозвіл на обшук житла чи іншого володіння особи. Процесуальний порядок розгляду слідчим суддею клопотань про надання дозволу щодо обшуку осіб та постановлення відповідних ухвал чинний КПК України не визначає. У зв'язку з цим визнання допустимими доказами у кримінальних провадженнях цієї категорії резуль-

татів проведення стороною обвинувачення обшуку осіб, що здійснені на підставі відповідних ухвал слідчих суддів, викликає певні труднощі у правозастосовній діяльності. Як правило, захисники заявляють клопотання про визнання результатів таких обшуків недопустимими доказами, а постановлені слідчими суддями ухвали — як незаконні процесуальні рішення. Такі клопотання нерідко задовольняються судами.

Як вказують деякі правники, у правозастосовній діяльності виникає питання щодо можливості проведення особистого обшуку особи, якщо вона не затримувалася (ч. 3 ст. 208 КПК України) або не перебуває в житлі чи іншому володінні особи, в якому проводиться обшук (ч. 5 ст. 236 КПК України) [20, 11; 21, 226; 6, 44]. У цьому контексті доцільно навести позицію Д. Шумейка, який слушно зазначає, що практичний досвід розслідування кримінальних проваджень зазначеної категорії свідчить про необхідність застосування саме обшуку особи для належного документування факту одержання неправомірної вигоди, оскільки положення ч. 5 ст. 236 КПК України щодо можливості проведення за рішенням слідчого чи прокурора обшуку особи, яка перебуває в житлі чи іншому володінні, дозвіл на обшук якого надано судом і відносно якої є достатні дані вважати, що вона переховує на собі предмети або документи, які мають значення для кримінального провадження, не задовольняють вимоги практики, оскільки службова особа з метою уникнення можливості факту викриття може неодноразово змінювати місце передачі предмета неправомірної вигоди. За таких умов передбачити з достовірністю місце її одержання практично неможливо, а отримання дозволу на проведення обшуку житла чи іншого володіння особи ще не є запорукою проведення вдалого спеціального слідчого експерименту, оскільки

особа може вийти з житла чи автомобіля та перебувати в публічно доступному місці. У такому разі, навіть за умов наявності ухвали про проведення обшуку житла чи іншого володіння особи, застосувати положення про проведення обшуку особи підстави відсутні, оскільки особа не перебуває в цьому приміщенні. Вказаний факт у практичній діяльності зумовлює ситуацію, за якої підстави для проведення обшуку особи, яка перебуває у публічно доступному місці, відсутні, відповідно, належним чином закріпити та вилучити сліди кримінального правопорушення, предмет неправомірної вигоди у слідчого немає можливості [7, 144]. У такому випадку сторона обвинувачення позбавлена законних можливостей щодо застосування такого засобу отримання доказів, як обшук особи, що, зі свого боку, призводить до неможливості забезпечення встановлення події кримінального правопорушення чи винуватості службової особи у вчиненні злочину цієї категорії. Як результат, це суттєво ускладнює весь процес доказування у кримінальних провадженнях щодо прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою.

Деякі науковці вважають, що у випадку необхідності документування факту отримання неправомірної вигоди на ділянці місцевості, на вулиці, ухвалу на обшук якої неможливо отримати, потрібно проводити огляд місця події відповідно до вимог ст. 237 КПК України. Але при цьому проведення змивів із долонь рук особи, яка може бути причетна до вчинення корупційного правопорушення, можливе при проведенні обшуку приміщення та особи або при винесенні постанови про освідування особи [22, 40–41], що на цьому етапі провадження є неможливим, оскільки особа, яка ймовірно одержала неправомірну вигоду, не є підозрюваним у розумінні ст. 42 КПК України. Можливість виникнення такої

ситуації при проведенні тактичної операції провокує практичних працівників слідчих органів «вишукувати» способи завчасного одержання ухвали про проведення обшуку особи, використовуючи положення ч. 6 ст. 9 КПК України, та звертатись до суду про надання дозволу на проведення обшуку особи, застосовуючи загальні засади кримінального провадження [7, 138].

У зв'язку з цим вважаємо слушною думку Л. Удалової, яка обґрунтовує необхідність чіткого нормативного врегулювання підстав і порядку проведення обшуку особи, яке, на жаль, за її справедливим твердженням, є неповним і має несистемний характер. Обшук особи, на відміну від інших видів обшуку, має власну специфіку підстав і порядку проведення, що потрібно закріпити в окремій статті КПК України [20, 11–12]. Необхідно враховувати й те, що обшук особи, як переконливо зазначають фахівці, супроводжується застосуванням примусу, що означає істотне обмеження прав громадян, тому він має бути передбачений і детально врегульований у законі [21, 229].

Зважаючи на наведене, а також враховуючи кримінальне процесуальне законодавство деяких зарубіжних країн, норми якого докладно регламентують процесуальний порядок проведення стороною обвинувачення обшуку особи (ст. 246 КПК Республіки Азербайджан [23]; ст. 272 КПК Республіки Туркменістан [24]; ст. 255 КПК Республіки Казахстан [25]; ст. 184 КПК Російської Федерації [26]; ст. 211 КПК Республіки Білорусь [27]; ст. 185 КПК Киргизької Республіки [28]; ст. 229 КПК Республіки Вірменія [29]), пропонуємо доповнити чинний КПК України ст. 234¹ «Обшук особи» такого змісту:

«1. Обшук особи проводиться слідчим (детективом), прокурором на підставі ухвали слідчого судді з метою виявлення та вилучення речей і документів, що перебувають на тілі обшуку-

ваної особи, в її одязі та наявних у неї речей.

2. Підставою для проведення обшуку особи є наявність достатніх даних вважати, що відповідні речі або документи можуть перебувати у конкретної особи.

3. Обшук особи проводиться у порядку, передбаченому ст. 236 цього Кодексу.

4. Обшук особи проводиться виключно особою тієї ж статі, за участю понятих. Для проведення обшуку особи слідчий (детектив), прокурор мають право запросити спеціалістів.

5. Слідчий (детектив), прокурор мають право провести обшук особи без ухвали слідчого судді, якщо:

1) є достатньо підстав вважати, що особа, яка перебуває в житлі чи іншому володінні особи, в яких проводиться обшук, приховує при собі документи або речі, що можуть мати значення для кримінального провадження;

2) є необхідність проведення обшуку особи при її затриманні. У цьому

випадку обшук особи може бути проведений за відсутності понятих».

Слід зазначити, що запропоновані нами пропозиції щодо доповнення чинного КПК України ст. 234¹ підтримують 86 % опитаних нами слідчих, 90 % прокурорів, 94 % суддів і 96 % адвокатів.

Підсумовуючи викладене, зазначимо, що доповнення чинного КПК України запропонованою нами нормою створить, на нашу думку, належні гарантії щодо отримання доказів, які б відповідали вимогам допустимості, уповноваженими суб'єктами кримінального процесуального доказування шляхом проведення обшуку особи під час досудового розслідування прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою, а також підвищить ефективність здійснення доказування у кримінальних провадженнях цієї категорії й забезпечить від необґрунтованого порушення прав і свобод осіб при проведенні цієї слідчої (розшукової) дії.

ВИКОРИСТАНІ МАТЕРІАЛИ

1. *Україна за рівнем корупції дорівнялася до Росії й Ірану* [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.pravda.com.ua/news/2017/01/25/7133397/>
2. *Україна піднялася на перше місце в рейтингу корупції Е&У* [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://dt.ua/UKRAINE/ukrayina-pidnyalasya-na-pereshe-misce-v-reytingu-korupciyi-e-u-239238_.html
3. *Кримінальний процесуальний кодекс України* : Закон України від 13 квітня 2012 р. № 4651-VI [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>
4. *Татаров О. Ю.* Актуальні питання досудового розслідування одержання неправомірної вигоди службовою особою / О. Ю. Татаров, С. С. Чернявський // Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. — 2014. — № 3. — С. 27–40.
5. *Кримінальне провадження № 4201410000001637.* Архів Оболонського районного суду м. Києва.
6. *Комарницька О.* Особистий обшук: сучасний стан та перспектива / О. Комарницька // Часопис Академії адвокатури України. — 2014. — № 2 (23). — Т. 7. — С. 41–46.
7. *Шумейко Д. О.* Розслідування прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / Д. О. Шумейко ; Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ. — Київ, 2015. — 263 с.
8. *Кримінальне провадження № 12013080350001379.* Архів Токмацького районного суду Запорізької області.
9. *Кримінальне провадження № 42015040000000622.* Архів Жовтневого районного суду м. Дніпропетровськ.
10. *Кримінальне провадження № 12014140030000692.* Архів Галицького районного суду м. Львова.
11. *Кримінальне провадження № 12015000000000457.* Архів Печерського районного суду м. Києва.
12. *Кримінальне провадження № 42015040000000762.* Архів Жовтневого районного суду м. Дніпропетровськ.
13. *Гловюк І. В.* Кримінально-процесуальні функції: теорія, методологія та практика реалізації на основі положень Кримінального процесуального кодексу України 2012 р. : монографія / І. В. Гловюк. — Одеса : Юридична література, 2015. — 712 с.
14. *Гловюк І. В.* Кримінально-процесуальні функції: теоретико-методологічні засади і практика реалізації : дис. ... д-ра юрид. наук : спец. 12.00.09 / І. В. Гловюк. — Одеса, 2016. — 602 с.

15. Кримінальне провадження № 12014042010000511. Архів Кіровського районного суду м. Дніпропетровськ.
16. Кримінальне провадження № 12015140000000415. Архів Галицького районного суду м. Львова.
17. Кримінальне провадження № 42014020420000055. Архів Вінницького міського суду Вінницької області.
18. Кримінальне провадження № 420132220090000061. Архів Дзержинського районного суду м. Харкова.
19. Кримінальне провадження № 12015140000000288. Архів Галицького районного суду м. Львова.
20. Удалова Л. Деякі проблемні питання правозастосування кримінального процесуального законодавства / Л. Удалова // Актуальні питання кримінального процесуального законодавства України (м. Київ, 26 квітня 2013 р.) : зб. матеріалів міжвузівської наук. конф. / Національна академія прокуратури України. — Київ : Алерта, 2013. — С. 8–12.
21. Берназ В. Обшук особи відповідно до КПК України / В. Берназ, О. Комарницька, С. Спільник // *Evropsky politicky a pravni diskurz*. — 2014. — Vol. 1. — Issue 5. — С. 219–230.
22. Особливості розслідування прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою : метод. рекомендації / С. С. Чернявський, О. Ф. Вакулєнко, О. М. Толочко [та ін.]. — Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2014. — 65 с.
23. Уголовно-процессуальный кодекс Азербайджанской Республики от 14 июля 2000 г. № 907-ІГ [Электронный ресурс]. — Режим доступа : https://www.unodc.org/tldb/pdf/Azerbaijan_Code_of_Criminal_Procedure_in_Russian_Full_text.pdf
24. Уголовно-процессуальный кодекс Туркменистана : Закон Туркменистана от 18 апреля 2009 г. [Электронный ресурс]. — Режим доступа : http://www.base.spinform.ru/show_doc.fwx?rgn=27706
25. Уголовно-процессуальный кодекс Республики Казахстан от 4 июля 2014 г. [Электронный ресурс]. — Режим доступа : http://online.zakon.kz/Document/?doc_id=31575852
26. Уголовно-процессуальный кодекс Российской Федерации от 18 декабря 2001 г. [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://www.consultant.ru/popular/upkrf>
27. Уголовно-процессуальный кодекс Республики Беларусь от 16 июля 1999 г. [Электронный ресурс]. — Режим доступа : http://etalonline.by/?type=text®num=НК9900295#load_text_none_1
28. Уголовно-процессуальный кодекс Кыргызской Республики от 30 июня 1999 г. [Электронный ресурс]. — Режим доступа : http://kenesh.kg/RU/Articles/7312-UGOLOVNOPROCESSUALNYJ_KODEKS_KYRGYZSKOJ_RESPUBLIKI_v_red_ZKR_ot_1032012g.aspx
29. Уголовно-процессуальный кодекс Республики Армения от 1 июля 1998 г. [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://www.parliament.am/legislation.php?sel=show&ID=1450&lang=rus#7>

REFERENCES

1. Ukraina za rivnem koruptsii dorivnialasia do Rosii i Iranu [Ukraine was equal to Russia and Iran in terms of corruption]. Available at: <http://www.pravda.com.ua/news/2017/01/25/7133397/>
2. Ukraina pidnialasia na pershe mistse v reitynhu koruptsii E&Y [Ukraine has risen to the first place in the rating of corruption E&Y]. Available at: http://dt.ua/UKRAINE/ukrayina-pidnyalasya-na-pereshe-misce-v-reytingu-korupciyi-e-y-239238_.html
3. Kryminalnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 13 kvitnia 2012 r. № 4651-VI [The Criminal Procedural Code of Ukraine: Law of Ukraine dated April 13, 2012 № 4651-VI]. Available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>
4. Tatarov O. Іu., Cherniavskiy S. S. Aktualni pytannia dosudovoho rozsliduvannia oderzhannia nepravomirnoi vyhody sluzhbovoiu osoboiu [Topical issues of pre-trial investigation of obtaining an unlawful benefit by an official], *Naukovyi visnyk Natsionalnoi akademii vnutrishnikh sprav*, 2014, no. 3, pp. 27–40.
5. Kryminalne provadzhennia № 42014100000001637. Arkhiv Obolonskoho raionnoho sudu m. Kyieva [Criminal proceeding № 42014100000001637. Archive of the Obolonsky district court of Kyiv].
6. Komarnytska O. Osobystyi obshuk: suchasnyi stan ta perspektyva [Personal search: current state and prospect], *Chasopys Akademii advokatury Ukrainy*, 2014, no. 2 (23), vol. 7, pp. 41–46.
7. Shumeiko D. O. Rozsliduvannia pryiniattia propozytzii, obitsianky abo oderzhannia nepravomirnoi vyhody sluzhbovoiu osoboiu [Investigation of accepting a proposal, promise or obtaining an unlawful benefit by an official], Kyiv, 2015, 263 p.
8. Kryminalne provadzhennia № 12013080350001379. Arkhiv Tokmatskoho raionnoho sudu Zaporizkoi oblasti [Criminal proceeding № 12013080350001379. Archive of the Tokmak District Court of Zaporizhzhia Oblast].
9. Kryminalne provadzhennia № 42015040000000622. Arkhiv Zhovtnevoho raionnoho sudu m. Dnipropetrovsk [Criminal proceeding № 42015040000000622. Archive of the October district court of Dnipropetrovsk].
10. Kryminalne provadzhennia № 12014140030000692. Arkhiv Halyskoho raionnoho sudu m. Lvova [Criminal proceeding № 12014140030000692. Archive of the Galician District Court of Lviv].
11. Kryminalne provadzhennia № 12015000000000457. Arkhiv Pecherskoho raionnoho sudu m. Kyieva [Criminal proceeding № 12015000000000457. Archive of the Pechersk District Court of Kyiv].
12. Kryminalne provadzhennia № 42015040000000762. Arkhiv Zhovtnevoho raionnoho sudu m. Dnipropetrovsk [Criminal proceeding № 42015040000000762. Archive of the October district court of Dnipropetrovsk].

13. Hloviuk I. V. Kryminalno-protsesualni funktsii: teoriia, metodolohiia ta praktyka realizatsii na osnovi polozhen Kryminalnoho protsesualnoho kodeksu Ukrainy 2012 r. [Criminal Procedural Functions: Theory, Methodology and Practice of Implementation Based on the Provisions of the Criminal Procedural Code of Ukraine 2012], Odesa: Iurydychna literatura, 2015, 712 p.
14. Hloviuk I. V. Kryminalno-protsesualni funktsii: teoretyko-metodolohichni zasady i praktyka realizatsii [Criminal procedural functions: theoretical and methodological principles and practice of realization], Odesa, 2016, 602 p.
15. Kryminalne provadzhennia № 12014042010000511. Arkhiv Kirovskoho raionnoho sudu m. Dnipropetrovsk [Criminal proceeding № 12014042010000511. Archive of Kirovsky district court of Dnipropetrovsk].
16. Kryminalne provadzhennia № 12015140000000415. Arkhiv Halytskoho raionnoho sudu m. Lvova [Criminal proceeding № 12015140000000415. Archive of the Galician District Court of Lviv].
17. Kryminalne provadzhennia № 42014020420000055. Arkhiv Vinnytskoho miskoho sudu Vinnytskoi oblasti [Criminal proceeding № 42014020420000055. Archive of Vinnytsia City Court of Vinnytsia region].
18. Kryminalne provadzhennia № 420132220090000061. Arkhiv Dzerzhynskoho raionnoho sudu m. Kharkova [Criminal proceeding № 420132220090000061. Archive of the Dzerzhynsky District Court in Kharkiv].
19. Kryminalne provadzhennia № 12015140000000288. Arkhiv Halytskoho raionnoho sudu m. Lvova [Criminal proceeding № 12015140000000288. Archive of the Galician District Court of Lviv].
20. Udalova L. Deiaki problemni pytannia pravozastosuvannia kryminalnoho protsesualnoho zakonodavstva [Some problematic issues of the law enforcement of criminal procedural legislation], *Aktualni pytannia kryminalnoho protsesualnoho zakonodavstva Ukrainy*, Kyiv: Alerta, 2013, pp. 8–12.
21. Bernaz V., Komarnytska O., Spilnyk S. Obsuk osoby vidpovidno do KPK Ukrainy [Searching for a person according to the CPC of Ukraine], *Evrotsky polityky a pravni diskurz*, 2014, vol. 1, Issue 5, pp. 219–230.
22. Osoblyvosti rozsliduvannia pryiniattia propozytzii, obitsianky abo oderzhannia nepravomirnoi vyhody sluzhbovoiu osoboio [Features of the investigation of acceptance of a proposal, promise or receipt of an unlawful benefit by an official], Kyiv: Nats. akad. vnutr. sprav, 2014, 65 p.
23. Ugolovno-protsesualnyy kodeks Azerbaydzhanskoj Respubliki ot 14 iyulya 2000 g. № 907-IG [The Code of Criminal Procedure of the Republic of Azerbaijan of July 14, 2000 № 907-IG]. Available at: https://www.unodc.org/tldb/pdf/Azerbaijan_Code_of_Criminal_Procedure_in_Russian_Full_text.pdf
24. Ugolovno-protsesualnyy kodeks Turkmenistana: Zakon Turkmenistana ot 18 aprelya 2009 g. [The Code of Criminal Procedure of Turkmenistan: Law of Turkmenistan dated April 18, 2009]. Available at: http://www.base.spinform.ru/show_doc.fwx?rgn=27706
25. Ugolovno-protsesualnyy kodeks Respubliki Kazakhstan ot 4 iyulya 2014 g. [The Code of Criminal Procedure of the Republic of Kazakhstan dated July 4, 2014]. Available at: http://online.zakon.kz/Document/?doc_id=31575852
26. Ugolovno-protsesualnyy kodeks Rossiyskoj Federatsii ot 18 dekabrya 2001 g. [The Code of Criminal Procedure of the Russian Federation of December 18, 2001]. Available at: <http://www.consultant.ru/popular/upkrf>
27. Ugolovno-protsesualnyy kodeks Respubliki Belarus ot 16 iyulya 1999 g. [The Code of Criminal Procedure of the Republic of Belarus of July 16, 1999]. Available at: http://etalonline.by/?type=text&re/gnum=HK9900295#load_text_none_1
28. Ugolovno-protsesualnyy kodeks Kyrgyzskoy Respubliki ot 30 iyunya 1999 g. [The Code of Criminal Procedure of the Kyrgyz Republic of June 30, 1999]. Available at: http://kenesh.kg/RU/Articles/7312-UGOLOVNOPROCESSUALNYJ_KODEKS_KYRGYZSKOJ_RESPUBLIKI_v_red_ZKR_ot_1032012g.aspx
29. Ugolovno-protsesualnyy kodeks Respubliki Armeniya ot 1 iyulya 1998 g. [The Code of Criminal Procedure of the Republic of Armenia of July 1, 1998]. Available at: <http://www.parliament.am/legislation.php?sel=show&ID=1450&lang=rus#7>

Погорецький М., Баганець О. Обшук особи у кримінальних провадженнях щодо прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою

Анотація. У статті досліджуються проблемні питання проведення обшуку особи у кримінальних провадженнях щодо прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою. На підставі результатів аналізу наукових джерел, матеріалів практики та норм вітчизняного і зарубіжного законодавства обґрунтовується необхідність доповнення чинного Кримінального процесуального кодексу України окремою ст. 234¹ «Обшук особи», формулюється її зміст.

Ключові слова: обшук особи, корупція, прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди, службова особа, недопустимі докази.

Погорецкий Н., Баганец А. Обыск лица в уголовных производствах по принятию предложения, обещания или получения неправомерной выгоды должностным лицом

Аннотация. В статье исследуются проблемные вопросы проведения обыска лица в уголовном производстве по принятию предложения, обещания или получения неправомерной выгоды должностным лицом. На основании результатов анализа научных источников, материалов практики и норм отечественного и зарубежного законодательства обосновывается необходимость дополнения действующего Уголовного процессуального кодекса Украины отдельной ст. 234¹ «Обыск лица», формулируется ее содержание.

Ключевые слова: обыск лица, коррупция, принятие предложения, обещания или получение неправомерной выгоды, должностное лицо, недопустимые доказательства.

Pohoretskyi M., Bahanets O. Search of the Person in Criminal Proceedings on Adoption of the Offer, Promise or Obtaining Illegal Benefit by the Public Official

Annotation. The article deals with the outstanding problems of carrying out search of the person in criminal proceedings on adoption of the offer, promise or obtaining illegal benefit by the public official. Based on the results of the analysis of scientific sources, materials of practice and rules of domestic and foreign legislation, the author gives ground for the necessity of supplementing the current CPC of Ukraine with the separate article 234¹ «Personal search» and formulates its content.

Key words: search of the person, corruption, adoption of the offer, promises or obtaining illegal benefit, public official, inadmissible proofs.